

DEPUTAT ÎN PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA
ДЕПУТАТ ПАРЛАМЕНТА РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

MD-2073, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare nr.105

MD-2073, Кишинэу, пр. Штефан чел Маре, 105

14 aprilie 2010

Dep-10 Nr. 166

**Domnului Președinte al
Curții Constituționale
Dumitru PULBERE**

Onorată Curte,

În conformitate cu prevederile art.141 din Constituția Republicii Moldova, art.4 alin.(1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și ale art.2 alin.(1), art.38 alin.(2), art.63 din Codul jurisdicției constituționale vă remitem spre avizare proiectul de Lege pentru modificarea art.78 din Constituția Republicii Moldova.

Anexă:

- proiectul de Lege pentru modificarea art.78 din Constituția Republicii Moldova;
- nota informativă.

Cu înaltă considerație pentru Onorata Curte,

Deputații în Parlament:

Ion Hadârcă / Ion Hadârcă
M. Lupu / M. Lupu
M. Goleș / M. Goleș
V. Băluș / V. Băluș

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA	
INTRARE NR.	10C
14	04 2010

LEGE
pentru modificarea articolului 78 din Constituție

Parlamentul adoptă prezenta lege constituțională.

Articol unic. – Articolul 78 din Constituția Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1), cu modificările și completările ulterioare, va avea următorul cuprins:

Articolul 78
Alegerea Președintelui

(1) Președintele Republicii Moldova este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova pot candida cetățenii Republicii Moldova care au împlinit vârsta de 40 de ani, au locuit sau locuiesc permanent pe teritoriul Republicii Moldova nu mai puțin de 10 ani și posedă limba de stat. Procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova este stabilită prin lege organică.

(3) Nici o persoană nu poate îndeplini funcția de Președinte al Republicii Moldova decît pentru cel mult două mandate succesive.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

[Handwritten signatures of members of the Parliament of Moldova]

Jurie Caleni / ~~Am~~

V. Nemerencu

A. Băieșu / ~~Am~~

A. Gutu

Ion. Ichiere / ~~Am~~

A. Chilaș

M. Stănescu / ~~Am~~

O. Stăru

~~Am~~

M. Stănescu / ~~Am~~

Gh. ARPENIN

Ion Hadârcă

Oase Nambai

Valeriu Ștefă

Vasile Belan

Valeriu Munteanu

Nicolae Olaru

Boris V. I.

VACARCIUC VADIM

Ion Apostol

Ion Balan

VALENTIN CHEPTENI

cap. Nurse

Jonas Ivan

Oleg Bodrug

M. Pleșcu

Ion Bătrânel

Vadim Cojocaru

A. Stoianoglo

Coșma I. I.

~~Am~~

~~Am~~

~~Am~~

~~Am~~

~~Am~~

Nota informativă

Prin Legea nr. 1115 din 05.07.2000 (Monitorul Oficial nr. 088 din 29.07.2000) au fost introduse o serie de modificări și completări în Constituția Republicii Moldova. Între altele a fost modificat și articolul 78 din Constituție, care în varianta originală prevedea că Președintele Republicii Moldova este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat. În redacția nouă a acestui articol modalitatea de alegere a Președintelui țării a fost modificată, astfel încât actualmente Președintele țării este ales de Parlament. Potrivit alin.(3) al art.78, este ales candidatul care a obținut votul a trei cincimi din numărul deputaților aleși. Dacă nici un candidat nu a întrunit numărul necesar de voturi, se organizează al doilea tur de scrutin între primii doi candidați stabiliți în ordinea numărului descrescător de voturi obținute în primul tur. Alin.(4) al acestui articol dispune că, dacă și în turul al doilea nici un candidat nu va întruni numărul necesar de voturi, se organizează alegeri repetate. Iar potrivit alin.(5), dacă și după alegerile repetate Președintele țării nu va fi ales, Președintele în exercițiu dizolvă Parlamentul și stabilește data alegerilor în noul Parlament.

Ținem să subliniem că prin modificările operate s-a schimbat modalitatea alegerii șefului statului, fără ca să se schimbe și competența acestuia, el rămânând în continuare garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării. N-au fost atinse prevederile referitoare la atribuțiile Președintelui țării, cu excepția excluderii art. 82 și 83. Astfel, a fost exclus art. 82 care prevedea competențele Președintelui privind numirea Guvernului: „după consultarea majorității parlamentare, Președintele Republicii Moldova desemnează un candidat pentru funcția de Prim-ministru și numește Guvernul pe baza votului de încredere acordat de Parlament. În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a postului, Președintele revocă și numește, la propunerea Primului-ministru, pe unii membri ai Guvernului”. Totodată, prevederi similare în fond au fost introduse în capitolul VI intitulat „Guvernul”. Astfel, art.98 în noua redacție dispune că, după consultarea fracțiunilor parlamentare, Președintele Republicii Moldova desemnează un candidat pentru funcția de Prim-ministru. Candidatul pentru funcția de Prim-ministru va cere, în termen de 15 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului de activitate și a întregii liste a Guvernului. În baza votului de încredere acordat de Parlament, Președintele Republicii Moldova numește Guvernul. În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a funcției, Președintele Republicii Moldova revocă și numește, la propunerea Prim-ministrului, pe unii membri ai Guvernului.

Cît privește art.83, la fel exclus, acesta prevedea că Președintele Republicii Moldova poate lua parte la ședințele Guvernului, prezidînd ședințele la care participă și că Președintele Republicii Moldova poate consulta Guvernul în probleme urgente și de importanță deosebită. Este evident că aceste prevederi nu țin de careva atribuții semnificative ale șefului statului și nu afectează esența regimului de guvernare.

Mai mult ca atît, prin modificările operate a fost instituit dreptul Parlamentului de a demite șeful statului; potrivit art.89 alin.(1) în noua redacție, în cazul săvîrșirii unor fapte prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele Republicii Moldova poate fi demis de către Parlament cu votul a două treimi din numărul deputaților aleși.

Asemenea prevederi contravin principiilor de organizare a regimului parlamentar de guvernare, potrivit cărora șeful statului nu este responsabil politic față de parlament. Cu toate că este ales de parlament, șeful statului nu poate fi revocat de acesta, regula dată fiind considerată ca „una din dogmele ortodoxiei parlamentare”.

O analiză profundă și complexă a prevederilor constituționale referitoare la forma de guvernare arată că, atât pînă la revizuirea Constituției în anul 2000, cît și după aceasta, modelul existent în Republica Moldova întrunea și continuă să întrunească trăsăturile caracteristice ale regimurilor de guvernare mixte (numite și semiprezidențiale), care sunt foarte răspîndite în lume. Asemenea regimuri sunt produsul unor combinații de elemente, aparținînd regimului prezidențial și celui parlamentar. În aceste regimuri raporturile dintre președinte, parlament și guvern pot fi diferite, în funcție de evoluțiile politice, regulile constituționale și voința electoratului, combinațiile dintre elementele regimului prezidențial și cel parlamentar fiind destul de variate.

În regimul de guvernare instituit prin Constituția Republicii Moldova, atât pînă la revizuirea Constituției în anul 2000, cît și după aceasta, Președintele reprezintă statul, este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării, comandatul suprem al forțelor armate – funcții caracteristice pentru regimurile mixte (semiprezidențiale) și nespecifice pentru țările cu forma de guvernare parlamentară (Germania, Italia, Ungaria, Cehia, Slovacia, Estonia, Letonia, Grecia, India etc.). Ca și în alte țări cu regimuri mixte (semiprezidențiale), în țara noastră șeful statului are, în general, aceleași atribuții privind reprezentarea supremă a statului, apărarea țării, politica externă, relațiile cu Parlamentul (numirea alegerilor parlamentare, convocarea ședințelor Parlamentului, dizolvarea Parlamentului, participarea la lucrările Parlamentului, dreptul de inițiativă legislativă, promulgarea legilor etc.), constituirea altor organe de stat (numirea guvernului etc.), numirea în funcții publice, soluționarea problemelor cetățeniei, acordarea grațierii, acordarea distincțiilor de stat și a gradelor militare supreme etc.

Prin intervenția nejustificată în textul Constituției în anul 2000 a avut loc nu schimbarea formei de guvernare, ci doar a modalității alegerii șeful statului, creîndu-se un model constituțional deficient, care a generat în continuare situații de criză politică. Astfel, după cum arată experiența din ultimul timp, Republica Moldova nu dispune de un sistem de alegere a șeful statului care ar prevedea mecanisme de ieșire din situații de impas, atunci cînd parlamentarii nu ajung la un compromis privind alegerea Președintelui, astfel ușor declanșându-se dizolvări de Parlament și alegeri anticipate, iar de aici instabilitate politică, economică și socială. Crizele politice declanșate în rezultatul eșecurilor alegerii Președintelui țării în cadrul Parlamentului de legislatura a XVII-a, în mai-iunie 2009 și apoi în cadrul Parlamentului de legislatura a XVIII-a în octombrie-decembrie 2009, demonstrează elocvent faptul că mecanismul de alegere a șeful statului prevăzut de art.78 din Constituție este deficient și poate genera situații de criză și în viitor, or o societate democratică este guvernată de principiile stabilității raporturilor juridice și previzibilității sistemului de guvernare.

Pentru a depăși criza constituțională și politică, propunem revenirea la alegerile directe ale Președintelui țării de către populație. Potrivit art.78 din Constituție în noua redacție, Președintele Republicii Moldova este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Revenirea la alegerea Președintelui prin scrutin direct este justificată atât din punct de vedere juridic cât și politic. În așa mod se va înlocui mecanismul deficient de alegere a președintelui cu unul viabil și eficient și se vor înlătura inadvertențele în ceea ce privește modalitatea de alegere a Președintelui în raport cu organizarea regimului de guvernare care există în prezent.

Alegerile populare conferă o mai mare legitimitate democratică unui președinte, decât un conducător ales de către un organ legislativ. Desemnarea președintelui prin vot direct determină cu mai multă precizie preferințele politice ale cetățenilor. Mandatul direct a unui președinte îl face mult mai responsabil față de cetățeni. După cum arată datele publicate ale ultimului sondaj, 74% din populația țării se pronunță pentru alegeri directe (sondaj efectuat de Centrul de Investigații Sociologice și Marketing "CBS-AXA" în parteneriat cu IDIS „Viitorul” în noiembrie 2009).

Alegerea directă a șefului statului sporește gradul de independență a președintelui de presiunile politice ale parlamentului și a partidelor. Se stabilește instituția Președinției și ale legislativului ca două structuri paralele. Acest aranjament permite fiecăreia din structuri de a supraveghea pe alta, în consecință se stabilesc mecanisme de prevenire a abuzurilor. Un președinte, desemnat prin vot universal, poate reacționa mai rapid la situații în curs de dezvoltare decât cel ales de parlament, care trebuie să mențină sprijinul legislativului.

Alegerea directă a Președintelui este cea mai răspândită modalitate de alegere a șefului statului; potrivit unui studiu efectuat asupra sistemelor electorale din 233 de state, în 37,7% Președintele este ales prin vot direct (Președintele este ales de Parlament în 14,1%). Președintele este ales direct de popor în majoritatea statelor europene (Austria, Belarusi, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Cipru, Croația, Finlanda, Franța, Irlanda, Lituania, Macedonia, Polonia, Portugalia, România, Rusia, Serbia, Slovenia etc.). Este, de asemenea, de remarcat că, alegerea directă a Președintelui a fost recomandată și de Comisia de la Veneția în avizul său adoptat în cadrul celei de-a 82-a sesiuni plenare din 12-13 martie 2010.

La elaborarea proiectului propus spre examinare au fost studiate prevederile constituționale în materia alegerii șefului statului ale unui șir de state cu regim mixt de guvernare.

În **Polonia**, potrivit art.127 al Constituției, Președintele Republicii este ales de națiune prin sufragiu universal, egal, direct și scrutin secret. Președintele Republicii este ales pe 5 ani și poate fi reales o singură dată.

În **România** Președintele este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Nici o persoană nu poate îndeplini funcția de Președinte al României decât pentru cel mult două mandate. Acestea pot fi și succesive (art.81 al Constituției). Mandatul Președintelui României este de 5 ani (art.83 al Constituției).

În **Federația Rusă** Președintele este ales pe 4 ani de cetățenii Federației Ruse prin sufragiu universal, egal, direct și scrutin secret. Aceeași persoană nu poate ocupa funcția de Președinte mai mult de două mandate succesive (art.81 al Constituției).

În **Ucraina** Președintele este ales de cetățenii Ucrainei prin sufragiu universal, egal, direct și scrutin secret, pe termen de 5 ani. Aceeași persoană nu poate ocupa funcția de Președinte mai mult de două mandate succesive (art.102 al Constituției).

În **Bulgaria** Președintele este ales prin sufragiu direct de către alegători pentru

un mandat de 5 ani (art.93 al Constituției). Președintele poate fi ales la același post pentru cel mult doua mandate (art.95 al Constituției).

În **Lituania** Președinte al Republicii poate fi ales cetățeanul Lituaniei, care locuiește nu mai puțin decît ultimii trei ani în Lituania, dacă a împlinit pînă în ziua alegerilor cel puțin 40 de ani și poate fi ales membru al Seimului. Președintele este ales de cetățenii Lituaniei prin sufragiu universal, egal, direct și scrutin secret pe termen de 5 ani. Aceeași persoană nu poate ocupa funcția de Președinte mai mult de două mandate succesive (art.78 al Constituției).

În **Slovenia** Președintele Republicii este ales de națiune prin sufragiu secret, universal și direct cu majoritatea sufragiilor exprimate. Președintele Republicii este ales pe 5 ani și cel mult de două ori succesiv. Președinte poate fi ales numai un cetățean sloven (art.103 al Constituției).

În **Macedonia** Președintele Republicii este ales prin sufragiu secret, universal și direct pe termen de 5 ani. Aceeași persoană poate fi aleasă cel mult de două ori. Președinte poate fi ales numai un cetățean al Macedoniei care a împlinit vîrsta de 40 de ani. Poate fi aleasă persoana care către data alegerii a fost rezident al Macedoniei cel puțin 10 ani în ultimii 15 ani (art.80 al Constituției).

Prevederile art.78 din Constituție în redacția nouă vor permite depășirea crizei politice și constituționale declanșate în rezultatul deficienței reglementărilor actuale în materia alegerii șefului statului, neadmiterea ivirii unor asemenea crize în viitor, crearea unui mecanism de alegere a Președintelui țării conform celor mai bune practici internaționale, bazat sprijinul și încrederea cetățenilor.

M. Godeanu / M. Godeanu / G. Polihorici
V. Ionita / V. Ionita / M. Lupu / M. Lupu
V. Nagoricki / V. Nagoricki / V. Ceama
M. Chiriac / M. Chiriac / I. Corman / I. Corman
S. Jantuan / S. Jantuan / S. Dumay
C. Vorn / C. Vorn / T. Deliu / T. Deliu
V. Stratoni / V. Stratoni / Angel Agache / Angel Agache
~~A. Ionescu~~ / A. Ionescu / C. Ciobanu / C. Ciobanu
S. Furdui / S. Furdui / M. Bagea / M. Bagea
A. Ambiciu / A. Ambiciu / M. Bagea / M. Bagea
V. Ghilescu / V. Ghilescu / Franc Coler / Franc Coler
Mihail Corbuc / Mihail Corbuc / V. Nemerenco / V. Nemerenco

A. Gutu / ~~U. [unclear]~~
St. Chilas

~~[unclear]~~ / Gh. ARBENTIN /
Anatoly / A. Băieșu

O. STREBU ~~Breceanu~~

M. S. Cochet

Ion Hadăreă / ~~[unclear]~~

Ozzy Nandoi / ~~[unclear]~~
Vasile Balan

Valeriu Spelă / ~~[unclear]~~

Naloru Munteanu / ~~[unclear]~~
VACARCIUC VADIM / v. G. [unclear]

Nicolae Olaru / ~~[unclear]~~

Petru Vișnu / ~~[unclear]~~

Ion Balan / ~~[unclear]~~

Ion Apostol / ~~[unclear]~~

VALENTIN CHEPTENI / ~~[unclear]~~

G. Pleșca / ~~[unclear]~~

Ion Butmalau / ~~[unclear]~~

Vadim Cojocaru / ~~[unclear]~~

A. Stoianoglo / ~~[unclear]~~

C. Fusu / ~~[unclear]~~

Ș. Urcheșu / ~~[unclear]~~